ఏది సాంప్రదాయం?

రాచకొండ రంగనాథశర్మ

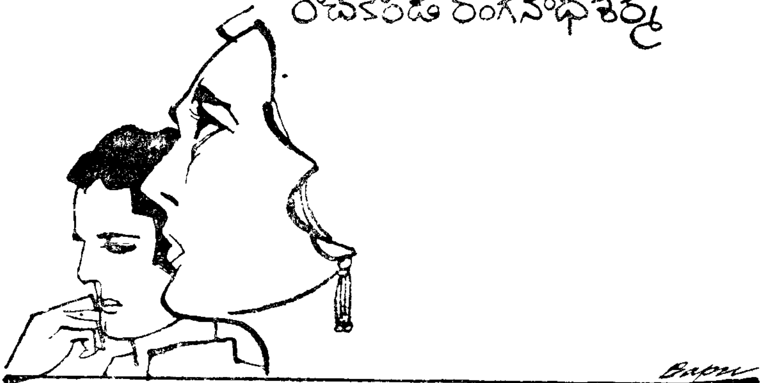

'సుధా...సుధా' వీధిలోంచే గావుకేకలు పెడుతూ వచ్చాడు మాధవరావు.

పత్రిక తిరగవేస్తూన్న సుధ మాధవ రావు ముఖంలోకి ఆందోళనగా చూసింది.

"ఏం వన్నయ్యా?"

"నేను విన్నది నిజమేనా?" సూటిగా సుధ ముఖంలోకి చూస్తూ అడిగాడు మాధవరావు.

"అంటే."

"నీకు తెలీదా? – లేకపోతే ఎవరికీ తెలియదనుకున్నావా? ఎన్నాళ్ళబట్టి మీ యిద్దరి మధ్యా"

"అన్నయ్యా?"

"చెప్పు – నిజం చెప్పు. సూర్యాన్ని ప్రేమిస్తున్నావా?"

ఔనన్నట్టు తలూపింది సుధ.

"సుధా!" మేఘగర్జనలా ఉంది మాధవ్ గొంతు – "ఏమిటీ స్వతంత్రం నీకీ యింట్లో? నీ జీవితానికీ, భవిష్యత్తుకూ, పునాదులు వేసుకోవటానికి ముందు – నన్ను, నా గౌరవాన్ని గురించి ఆలోచించలేదా? పరువుగల అన్నయ్య బ్రతుకు బజారుపాలౌతుందని ఊహించలేదా? నీ నిర్ణయానికి ముందు నిన్ను కంటికి రెప్పలా పెంచిన అన్నయ్య నడగాలనీ, అతని సలహా తీసుకోవాలనీ అనిపించలేదా?"

"ఇంతకూ నేను చేసిన తప్పేమిటి?" సుధ సూటిగా ప్రశ్నించింది.

"ఆ సూర్యంగాణ్ణి ప్రేమించడమే తప్పు. సూర్యం ఎవరు? ఎవరు సుధా సూర్యం? నీకేమైనా తెలుసా? వాడికి జాతి లేదు,

కులం లేదు, గోత్రం లేదు. అలాటి అనామకుడితో నీ ప్రేమ వెలగబెట్టటం దేనికి? వాడి తల్లెవరో తెలుసా? తండ్రి ఎవడో తెలుసా?"

"అవి అవసరం అనుకోను."

"ఈ యింటి పరువు ప్రతిష్ఠలు మంటగలిపే అధికారం ఎవ రిచ్చారు నీకు?"

"ఏం? నే నంత నీతిమాలిన పని యేం చేశానని! ప్రేమించటం తప్పా? నీ దృష్టిలో ప్రేమ అనే పదానికి అర్థం యేమిటి? కులగోత్రాలు, వంశ మర్యాదలు దృష్టిలో ఉంచుకుని ప్రేమిస్తేనే అది ప్రేమగా - ప్రేమకు గల అర్థంగా ఒప్పుకుంటావా? పవిత్ర ప్రేమకు మధ్య యీ జాతి మత భేదాల తెరలతో నిమిత్తం లేదు."

"సుధా" రుద్రుడయ్యాడు మాధవ్: "హద్దు మీరి మాట్లాడుతున్నావ్ - ఇన్నాళ్లూ నిన్ను అన్నయ్యగా ఆదరించాను, అభిమానించాను. యీనాడు నీ సంరక్షకుడిగా, హితాభిలాషిగా ఆజ్ఞాపిస్తున్నాను. నువ్వీ యింటిగడప దాటటానికి వీల్లేదు. మళ్ళీ మీ యిద్దరూ కలుసుకున్నట్టు నా దృష్టిలో పడకూడదు. యీ సంబంధం యిక్కడితోనే తెగిపోవాలి."

"అన్నయ్యా" ఎందుకింత కఠినంగా ప్రవర్తిస్తున్నావ్."

"సుధా!"

"ఇది నీకు న్యాయమేనా అన్నయ్యా? నా హృదయా న్నర్థం చేసుకునే అమ్మ నా చిన్నప్పుడే చచ్చిపోయింది. నాన్న అమ్మపోయిన బాధతో పిచ్చివాడై పోయి దేశాలు పట్టాడు. నా హృదయాన్ని యింకెవరిముందు విప్పి చెప్పుకోగలను. అన్నయ్యా? నువ్వీ నన్నింత కఠినంగా శిక్షిస్తే - నాకు దిక్కెవరన్నయ్యా?" సుధ కన్నీళ్ళు మాధవ్ హృదయాన్ని కదలించాయ్.

"సుధా! లోకం అంటే ఏమిటో నీకు పూర్తిగా తెలీదమ్మా. సూర్యం మంచివాడు, యోగ్యుడు, బుద్ధిమంతుడు. కాదనలేనమ్మా. ఇన్నిటినీ కాదనే 'వంశ మర్యాద' వాడికి లేదమ్మా. సాంప్రదాయంలేని ఒక కుటుంబంతో మనం చేతులు కలిపితే, కళ్లులేని యీ లోకం నిందలు వేస్తుంది - వెలివేస్తుంది - మన జీవితాలను చీకటి తోవలకు మళ్ళించి బలిచేస్తుంది. సుధా లోకాన్ని కాదని మనబోటివాళ్లు ముందుకు సాగలేరు. నిన్ను సర్వస్వంగా భావించి నిన్ను పెంచిన నాకు నీ కన్నీటిని చూడటం నేను భరించలేనిదే...కాని ఆలోచించు, పూర్తిగా ఆలోచించు. కాకుల్లా పొడిచే ఈ సంఘసంస్కర్తలనోళ్లు మూయించ గల ధైర్యం ఉందనుకుని మన పరువును పంచెంగా పెట్టకు. అభిమానించిన అన్నయ్యగా, నీ మంచికోరే అన్నయ్యగా నిన్ను అర్థిస్తున్నాను.''

"అన్నయ్యా!"

"ఒకరిమీద నువ్వు పెంచుకున్న ఆశలమూలంగా నా మీది అభిమానాన్ని త్రుంచుకుంటావా ? నీమీదే నా మమతల్ని నిలుపుకుని, నాలోని ప్రతి అణువునూ నీ మంచికోసం పంచియిచ్చే నా హృదయాన్ని చిత్రవధ చెయ్యకమ్మా!"

"అన్నయ్యా! ఇంతే నా అదృష్టంగా భావిస్తాను. అన్నగా నువ్వభిమానాన్ని పంచియివ్వలేనప్పుడు నీకోసం, నువ్వు నన్ను పెంచి పెద్దచేశావన్న విశ్వాసంతో నా ఆత్మనే చంపుకుంటాను. బ్రతికి నన్నాళ్ళు కుళ్ళికుళ్ళి ఏడుస్తాను. అంతేగా నువ్వు కోరుకునేది."

"సుధా! నన్నెంత నీచంగా అర్థం చేసుకుంటున్నావమ్మా. నువ్వు మన యింటికి దేవతవు. నువ్వు పుట్టిన్నాడు మనింట్లో యెన్నో శుభాలు జరిగాయ్. ఆశ వదులుకుని భవిష్య త్తేమవుతుందని సతమత మవుతూండగా అన్యాయానికి పూనుకున్నవాళ్ళు ఓడిపోయారు. మనది అనుకునే ఆస్థి మనకు వచ్చింది. నువ్వు పుట్టిన్నాడే – అన్నయ్య కారోజే ఐ.ఏ.ఎస్.లో సెలక్టయినట్టు టెలిగ్రాం వచ్చింది. అంతకుమించి చావుబ్రతుకుల్లో ఉన్న వదిన ఆరోగ్యం కోలుకుంది. అందుకే నీకు అంతా ఋణపడి ఉన్నాం. సుధా! నువ్వు లక్ష్మిలా, నిండుగా – హాయిగా – గౌరవంగా ఉండాలి. నీ కాపురము నూరేళ్ళ పంటగా కలకల లాడుతూ ఉండాలమ్మా!"

"కలకల లాడుతుందో, కలగా మిగిలిపోతుందో!" బాధగా అక్కణ్ణుంచి వెళ్ళిపోయింది సుధ.

మాధవ్ కళ్ళొత్తుకున్నాడు. మాధవ్ హృదయం తీవ్ర సంఘర్షణకు గురి అయింది. సుధ – తన హృదయం, తన ప్రాణం, సర్వస్వం సుధే. 'అన్నయ్యా! యిది చేసిపెట్టు, అది కావా'లని ఏనాడూ తనను అర్థించలేదు. అమ్మా నాన్నా జ్ఞాపకం వచ్చినప్పుడల్లా తన వడిలో తల దాచుకుని ఏడుస్తుంది – అంతలోనే తనెక్కడ బాధపడతానో నని లేని నవ్వు తెచ్చుకుంటుంది. తనమీద సుధ కున్న ప్రేమ అవ్యాజమైంది. అనంత

మైంది. అది కోరితే తను ప్రాణాల్నయినా ఇవ్వాలనుకున్నాడు – కాని...

సూర్యం విషయంలో??? తన మనస్సు వెనక్కి లాగుతోంది. 'వంశ మర్యాద' లను దృష్టిలో ఉంచుకుంటే సుధ కన్యాయం జరుగుతుంది. సుధ, సూర్యంల ప్రేమను త నంగీకరిస్తే లోకం తనను దుమ్మెత్తిపోస్తుంది. తనకూ పెళ్ళికావల్సినఆడపిల్ల లున్నారు. వారి గతేం కావాలి? స్వార్థపడుతున్నానేమో, ననుకున్నాడు మాధవ్. కాదు యిందులో స్వార్థం లేదు. సుధ జీవితాన్ని చేజేతులా సూర్యం చేతికి అందివ్వలేడు తను. రెండు కులాల సంతతి సూర్యం. తనది సత్సంప్రదాయమైన కుటుంబం. యీ రెండిటికి 'పొత్తు' కుదరదు. కుదిరినా లోకం వేసే నిందలను తను భరించలేడు. తనలో లోకానికి సమాధానం చెప్పే ధైర్యం లేదు. మనసు కలవని దాంపత్యంలో 'సుధ' సుఖపడే దేముంది? అయితే మాత్రం అంతా ప్రేమించె పెళ్ళి చేసుకుంటున్నారా? పెళ్ళి చేసుకుని ప్రేమించవచ్చుగా. భర్త ఆదర్శాల కనుగుణంగా నడుచుకోవచ్చుగా. కాని యిది సుధ విషయంలో సాధ్యమేనా? మన సొకచోట, మనువు మరోచోట? సమన్వయం కుదరకపోతే? సుధ జీవితం నరకం అవుతుంది. యీ సమస్యను తను పరిష్కరించలేడు. ఏం చెయ్యాలి? ఎలా నచ్చజెప్పాలి సుధకు. గడిచిన రోజును ముందుకు రప్పించలేం. అలాగే యిచ్చిన హృదయాన్ని సుధ తిరిగి తీసుకోలేదు. అయినా, త నంగీకరించలేడు యీ వివాహానికి. ఏమైనాసరే సుధ హృదయాన్ని మార్చాలి.

"అన్నయ్యా!" సుధ గొంతు గాద్గదికంగా ఉంది.

"అన్నయ్యా!" మళ్ళీ పిలిచింది సుధ.

ఉలిక్కిపడి సుధ ముఖంలోకి చూశాడు మాధవ్. అతని హృదయం కలుక్కుమంది. శోకదేవతలా సుధ ఎదురుగా నిల్చునుంది. అతని హృదయం చలించిపోయింది.

"సుధా!"

"అన్నయ్యా!"

"నాకెందుకు భగవాన్ యీ పరీక్ష."

"అన్నయ్యా: సూర్యంగారు నీకోసం బయట నిలబడిఉన్నారు."

ఒక్కసారిగా మాధవ్ ముఖంలో రంగులు మారాయ్. ముఖం జేవురించింది. చరచర నడుస్తూ బయటకెళ్ళాడు.

"నమస్తే!" నిండైన సూర్యం విగ్రహం మాధవ్‌కు కొత్తకాదు. అయినా అతనితో మాట్లాడటం యిది మొదటిసారి. ఎంతటివాళ్ళనూ 'ఆకట్టే' అతని స్వరంలోని గంభీరతా, ఆప్యాయతా మాధవ్‌ను స్తంభింపజేసాయ్.

"నమస్తే" తిరిగి సూర్యమే అన్నాడు.

"నమస్తే" కొంచెం కంగారుగా

అన్నాడు మాధవ్. అంతలోనే తిరిగి మాధవ్‌లో గంభీరత ఆక్రమించుకుంది.

"మీరు వచ్చిన పని నాకు తెలుసు మిష్టర్ సూర్యం. కాని అది జరిగేది కాదు. మా సుధ తొందరపడి మీ హృదయానికి ఆశలు కల్పించి ఉంటే 'సుధ తరపున' నేను క్షమార్పణ కోరుకుంటున్నాను. మిష్టర్ సూర్యం! మాది సంత్సంప్రదాయమైన కుటుంబం."

"మాధవ్" గాయపడ్డాడు సూర్యం. "యిక చెప్పవద్దు. ఒక వ్యక్తికీ, వ్యక్తిత్వానికీ గౌరవం యివ్వలేని మనుష్యుల మీద నా కెప్పుడూ నమ్మకం లేదు. అది సాంప్రదాయమే కావచ్చు. మనుష్యుల హృదయానికి పర్యాయపదమే కావచ్చు. ఏదైనాసరే, జీవితాలకూ – సాంప్రదాయాలకూ ముడిపెడితే బ్రతుకు దుర్లభమౌతుంది – మాధవ్! సుధంటే నాకెంతో ప్రేమ, అభిమానం. నా జీవిత బాటకు ఆమెను వెలుగుకిరణంగా చేసుకోవాలనుకున్నాను. ఆశలు రేపాను – ఆశాసౌధాలు నిర్మించుకున్నాను, అంతలోనే మాయమవుతాయని అనుకోలేదు. ఒక్కమాట: సుధకు మీరు ప్రేమను పంచియిస్తున్నారు. అన్నయ్యగా. ఆ సుధామృత ధారల్లోనే 'సుధ' పెరిగింది. ప్రేమను పెంచుకోవటమే ఆమెకు తెల్సు తప్ప, త్రెంచుకోవటం తెలియదు. మీరంగీకరించనప్పుడు మేమే మా హృదయాల్ని రాళ్ళగా మార్చుకుంటాం. నేను తొందరపడినందుకు విచారిస్తున్నాను. 'సుధ'ను క్షమాభిక్ష పెట్టమని ప్రార్థించానని చెప్పండి. ముందు వెనుక లాలోచించకుండా మీవంటి సత్సాంప్రదాయం గల కుటుంబంలో నా ఆదర్శాల కనువైన ఆమెను ఎంచుకోవటం నాదే తప్పు. ఎందుకంటారేమో? నేను జాతిలేనివాణ్ణి, కులంలేని వాణ్ణి. మనం కల్పించుకున్న కులబేధం యీనాడు మనకే సమస్య'గా నిలబడింది. వస్తాను శలవ్." భారంగా నడుచుకుంటూ వెళ్ళిపోయాడు సూర్యం. "అన్నయ్యా!" బావురుమంటూ మాధవ్‌ను కౌగలించుకుంది సుధ.

"పరిస్థితులు నన్ను పిచ్చివాణ్ణి చేస్తు

న్నాయ్;" గోణిగాడు బాధగా మాధవ్

* * *

అబ్బాయ్ మాధవరావూ! యీలాటి విషయాలు యెక్కడ కక్కడ 'కట్' చేసి వెంటనే తేల్చిపారేయాలి తప్ప యిలా నాన్చటం మనకే ముప్పు 'అరిటాకు ముల్లు సామెతలా మన బ్రతుకులే నాశనమౌతాయ్. నీ కెందుకు, అంతా నేను ఏర్పాటు చేస్తాగా. ఓ ఏభయి మనవి కావనుకుంటే సరి, తతంగం అంతా నేను నడిపిస్తాను

"మావయ్యా!"

"సందేహించకు ఇది ఫలానా విధంగా జరుగుతుం దని మనయిద్దరికీ తప్ప మూడో వ్యక్తికి తెలియదు...... .. నువ్వీవిధంగా చేస్తే నీమీదకు ఏనిందా రాదు. ఏమంటావ్ ?"

"యిది ఆత్మద్రోహం అన్పిస్తుంది మావయ్యా!"

"ఇదిగో అబ్బాయ్! ద్రోహంకాదు. మహాపాపం చేసయినా వంశగౌరవాన్ని నిలబెట్టుకోవటం మన కర్తవ్యం, విధి. రేపొద్దుట నీ పిల్లలకు పెళ్ళికావద్దూ. ఫలానావాళ్ళ వంశంలో యిలా జరిగిం దని వేలెత్తిచూపరూ. అదంతా ఎందుకు? మన వంశగౌరవాన్ని దృష్టిలో ఉంచుకుని నువ్వు 'ఊఁ' అనక తప్పదు మన రామావతారం మేనల్లుడు లేడూ 'లింగరాజు' మెడిసన్ చదువుతున్నాడు. వాడికీ దీనికీ ముడిపెట్టేస్తే సరిపోయె. అవతారం అన్నా, లింగరాజన్నా, అబ్బాయ్! నువ్వీ గోతిలో గెంతు' అని నా నోటి మీదుగా విన్నారో చేసితీర్తారంతే ఆఁ"

"సరే మాఁవయ్యా! నీ యిష్టప్రకారం కానియ్ అన్నీ నువ్వే చూసుకో చాలా జాగ్రత్తసుమా!"

"నాకుతెలీదుటోయ్ "మీసం త్రిప్పాడు రాయుడు, మాధవ్‌రావు మేనమామ

* * *

"అన్నయ్యా!"

"ఏం సుధా!"

"ఈ ఊ రొదిలి ఎక్కడికయినా వెళ్ళిపోదాం - ట్రాన్స్‌ఫర్ చేయించుకో అన్నయ్యా"

"సుధా!"

"ఔనన్నయ్యా యిక్కడ నాకు గతంతప్ప మరేదీ గుర్తుకురావటంలేదు ఎటూ నా హృదయాన్ని రాయిగా మార్చుకున్నాను. ఇక్కడి జ్ఞాపకాల బాధల్తో ఉండలే నన్నయ్యా! ఎక్కడికయినా వెళ్ళిపోదాం"

"సుధా! ఎక్కడికి వెళ్ళిపోతాం మనం మారినంత మాత్రాన మన హృదయంలోని జ్ఞాపకాలు మాసిపోతాయా? మన హృదయాన్ని పరిస్థితుల ననుకూలంగా మల్చుకోవటంలోనే మనం మనుష్యులుగా బ్రతగ్గలం"

"యెందుకింత నిర్దయగా ప్రవర్తిస్తున్నావన్నయ్యా!" బావురుమంది సుధ.

"సరే సుధా, ప్రయత్నంచేస్తాను"

మాధవ్ అక్కణ్ణుంచి కదలిపోయాడు.

"చూశావా సుధా! నువ్వలాటి భ్రష్టుడి కోసం ప్రాకులాడుతున్నావ్. కులం తక్కువ్వాడికి కులం తక్కువ బుద్ధులు కాకపోతే, ఆఁ కుక్కను సింహాసనం మీద కూచోబెడితే మాత్రం..." వస్తూనే మొదలెట్టాడు రాయుడు.

"మావయ్యా!" రాయుడిమాటల్ని మధ్య లోనే తృంచేసి కోపంగా అరిచింది సుధ.

"ఎందుకమ్మా అంతకోపం ఉన్న మాటంటే ... ఆ కాపుసారా అమ్ముతుండే రాజమ్మ – దానికూతురులేదూ 'సుబ్బి'; దాంతో యీ సూర్యం..."

"మావయ్యా!" సుధ కోపం మిన్ను ముట్టింది. కళ్లు ఎర్రబడ్డాయ్. "నా కేం చెప్పక్కర్లేదు. వెళ్లు మావయ్యా- మీరంతా కలిసి నా జీవితా న్నెందు కిలా చిత్రవధ చేస్తున్నారు? నేను మీ అందరికీ యేమపకారంచేశాను. ఎందుకు న న్నిలా క్షోభ పెడుతున్నారు."

మెల్లగా రాయుడు జారుకున్నాడు అక్కణ్నుంచి. 'వినేవాడికి చెప్పేవా డెప్పుడూ లోకువే,' అని గొణుగుతూ సుధ బాధగా కుర్చీలో వాలిపోయింది.

* * *

ఆరోజు సుధా... మాధవ్ పార్కు కెళ్ళి కూర్చున్నారు. యిద్దరూ మౌనంగా ఎవరికి వారే ఎదో ఆలోచిస్తూ కూర్చు న్నారు, దూరంగా.

'క్రోటన్స్' మొక్కలవారస శుష్క

వదనంతో కూర్చున్న సూర్యం సుధ దృష్టిలో పడ్డాడు – సుధహృదయం కలుక్కుమంది. అప్రయత్నంగానే ఆమె కళ్ళనుండి కన్నీటిబొట్లు రాలాయ్.

"సుధా!" కంగారుపడ్డాడు మాధవ్.

ఉలిక్కిపడి కళ్లొత్తుకుంది.

"మనశ్శాంతిగా ఉంటుందని యింత దూరం తీసుకువచ్చాను," నేలకేసి చూస్తూ అన్నాడు మాధవ్?

"ఎలా లభిస్తుందన్నయ్యా నా జీవితానికది!" సుధమాటలు మాధవ్ గుండెల్లో శూలపోట్లలా తగిలాయ్.

"సుధా! నన్నపార్థం చేసుకున్నావ్. నీ కంటె అధికంగా నేను కుళ్ళిపోతు

న్నాను. నే నెటూ ఓనిర్ణయానికి రాలేక పోతున్నాను.

"పదన్నయ్యా యింటికి పోదాం."

"అప్పుడే."

"అప్రయత్నంగానే మాధవ్ సూర్యాన్ని చూశాడు. గతుక్కుమన్నాడు. చెల్లెలి మొహంలోకి చూశాడు — సుధ మౌనంగా తలవంచుకుంది.

"అన్నయ్యా!"

"ఏం సుధా!"

"ఒక్క టడగనా ?"

"ఏమిటి ?"

"ఒక్క పదినిముషాలు సూర్యంతో మాట్లాడటానికి అవకాశ మిస్తావా?"

"సుధా యిది పబ్లిక్ పార్క్ అన్న సంగతి మర్చిపోయావా ?"

"అంత ఒక స్నేహితుడిగాకూడా మగవాళ్ళతో మాట్లాడటానికి యిష్టం లేనప్పుడు ఇంట్లోనే కూర్చోబెట్టక ఇలా పార్కులంట ఎందుకు త్రిప్పుతున్నావ్?"

"సుధా!"

"నీ చెల్లెలిమీద, చెల్లెలు హృదయం మీద నీకు నమ్మకం లేదా అన్నయ్యా?"

ఏదో అనబోయాడు మాధవ్.

"పద వెళ్ళిపోదాం," అంటూ దారి తీసింది సుధ

* * *

"అన్నయ్యా, ఒక్కసారి వెళ్ళి చూడనీ అన్నయ్యా. ఆయన పరిస్థితి చాలా ప్రమాదంగా ఉందట.

"నేను చెప్పలేదూ. కాపుసారా అమ్మే వాళ్ళతో తిరిగితే చివరి కెప్పుడో యిలా అవుతుందని. ఏం దౌర్భాగ్యప్పని చేసాడో, చిదగ్గొట్టారు వాళ్ళంతా;" రాయుడు చుట్ట అంటించాడు. వెలుగుతున్న అగ్గిపుల్లవేపు గర్వంగా చూశాడు.

"అన్నయ్యా నేను వెళ్ళాలి; వెళ్తా.

"ఎక్కడికి ?"

"హాస్పిటల్‌కు "

"ఎందుకు ?"

"వారిని చూడ్డానికి."

"వా దేమవుతాడు నీకు?"

"వదిన నీ కేమవుతుందో నేను వారికి అదే కాబోతున్నాను."

"సుధా!"

"ఏమయినా సరే ?"

"వెళ్ళడానికి వీల్లేదు !"

"ఆమా టనడానికి నువ్వెవరు ?"

"సుధా !"

"నా విషయంలో నీ కధికారం ఎవ రిచ్చారు ? నేను చంటిపిల్లను కాను. మంచి, చెడు, కష్టం, నష్టం నాకూ తెలుసు. అన్నగా నువ్వు అదలించినా, స్త్రీగా నా పట్టుదల నాకూ ఉంటుంది పెంచి పెద్ద చేశావని నీమాటకు, నీకు గౌరవా న్నిచ్చాను. అది అలుసుగా తీసు కున్నావ్. నా జీవితంతోనా అన్నయ్యా నువ్వు చదరంగం ఆడుతున్నావ్ ? పయోముఖ విషకుంభంలాటి మావయ్య మాటలు విని యెంత నీచానికి దిగజారి

పోయా వన్నయ్యా! సూర్యంను కొట్టిం దెవరు? నువ్వు కూలిచ్చి చేయించిన ద్రోహంకదూ. ఇది మావయ్య సలహా మీద నువ్వు చెయ్యలేదూ?

"అదికాదు సుధా!" రాయు డేదో అనబోయాడు.

"నోర్ముయ్. పెద్దవాడివి, నల్గురు పిల్లల తండ్రివి. యిలా అడ్డమైన గడ్డీ కరవకపోతే......"

"కరిస్తే మంత్రంతటి వాణ్ణవుతానని మా మేనత్త చెప్పింది."

"వెళ్లు, ఈ యింటి పరిసరాల్లో యెప్పుడూ కన్పించకు."

"చూడరా మాధవ్!"

"సుధా, హద్దుమీరి మాట్లాడుతున్నావ్."

"అన్నయ్యా! హద్దుమీరి మాట్లాడుతున్నది-పన్లు చేయిస్తున్నది మీరు. మీలో పురుష లనే గర్వం, అహం ఉండొచ్చు. 'స్త్రీ' శక్తిస్వరూపిణి. తెగించకమును పే మీ రేం అణగద్రొక్కాలని ప్రయత్నించినా, తెగించిన స్త్రీని - మీ గర్వం, అహం గడ్డిపోచమాత్రం - యేం చేయలేదు."

"వాడు అడ్డమైన కొంపలంటా..."

"ఔను, ఆయన డాక్టరు. జబ్బు ఎవరి కొచ్చినా వెళ్ళి మందియ్యటం ఆయన విధి, కర్తవ్యం. మీరు చేయించిన పనికి నేను సాక్ష్యం. నేనే పోలీస్ కంప్లయింట్ యివ్వదల్చుకున్నాను.

'సుధా!' రాయుడూ, మాధవ్‌కూడా ఒక్కసారి అరిచారు.

'ప్రేమ' కర్థం, నిర్వచనం మీకు తెలియకపోతే, మీకు కావల్సింది వంశ గౌరవం, పరువు ప్రతిష్టలే అయితే-హృదయాల్లోని సున్నిత భావాల పరి పక్వదశలో ఉదయించే 'ప్రేమ'మీద దానికి లతలా అల్లుకుని జీవించే బ్రతుకులమీద మీకు నమ్మకం లేనప్పుడు, ఈ యింట్లో నే నుండలేను." శలవ్. సుధ విసురుగా వెళ్ళిపోయింది.

చైతన్యరహితంగా ఉండిపోయారు మాధవ్, రాయుళ్ళు! ★